

УДК 811.21

DOI 10.24412/3005-849X-2024-2-132-138

**УСУЛҲОИ ТАРҶУМАИ ИСМҲОИ
СОХТАИ БО ПАСВАНДИ –Ӣ
ТАШАККУЛӢФТАИ «МАСНАВИИ
МАЪНАВИЙ»-И ҶАЛОЛУДДИНИ БАЛХӢ БА
ЗАБОНИ АНГЛИСӢ**

**МЕТОДЫ ПЕРЕВОДА ПРОИЗВОДНЫХ
ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ,
ОБРАЗОВАННЫХ ПРИ ПОМОЩИ
СУФФИКСА –Ӣ, В «МАСНАВИ МАЪНАВИ»
ДЖАЛОЛУДДИНА БАЛХИ НА
АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК**

**TRANSLATION METHOD OF
DERIVATIVE NOUNS FORMED WITH
THE SUFFIX -Ӣ IN “MATHNAVII
MA`NAVI” BY JALOLUDDIN BALKHI
INTO ENGLISH LANGUAGE**

Шарипова Шаҳзода Мирзоганиевна,
муаллими калони кафедраи назария ва
амалияи забони англисии МДТ “ДДХ ба
номи академик Б.Гафуров” (Хучанд,
Тоҷикистон)

Шарипова Шаҳзода Мирзоганиевна,
старший преподаватель кафедры
теории и практики английского языка
ГОУ «ХГУ имени академика
Б.Гафурова» (Худжанд, Таджикистан)

Sharipova Shahzoda Mirzoganievna,
senior lecturer of theory and practice of
English language department under SEI
“KhSU named after academician
B.Gafurov” (Khujand, Tajikistan)
e-mail: shshm.0812@gmail.com

Усулҳои тарҷума шудани исмҳои сохтаи сермаънои тоҷикии бо пасванди –ӣ ташаккулёфтаи «Маснави маънавӣ»-и Ҷалолуддини Балхӣ ба забони англисӣ баррасӣ шудааст. Маълум мегардад, ки Р. А. Николсон дар баргардони матни маснави мазкур маҳорати калони тарҷумонӣ нишон дода, барои мушаххасу нишонрас ифода ёфтани матлаб вожаҳои тоҷикиро бо калимаҳои гуногунсохти англисӣ баён намудааст. Қонуну қоидаи тарҷума Р. А. Николсонро водор кардааст, ки исмҳои сохтаи бо пасванди –ӣ ташаккулёфтаре гоҳ бо унсурҳои лугавии сода, гоҳ бо сохта тарҷума намуда, дар мавридҳои алоҳида истифодаи воҳидҳои тавзеҳиро низ бамаврид шуморидааст.

Калидвожаҳо: «Маснави маънавӣ»-и Ҷалолуддини Балхӣ, Р.А.Николсон, таркиби лугавии забон, пасванди –ӣ, исмҳои сода, вожаи сермаъно, усулҳои тарҷума, маҳорати тарҷумон, нишонрасии тарҷума

Проанализированы методы перевода на английский язык таджикских многозначных производных имен существительных, образованных с помощью суффикса -Ӣ, в «Маснави маънави» Джалолуддина Балхи. Отмечается, что Р.А. Никольсон в процессе перевода «Маснави маънави» Джалолуддина Балхи проявляет удивительное мастерство и для обеспечения большей адекватности перевода подбирает разноструктурные эквиваленты английских слов. Законы перевода вынуждают Р.А. Никольсона иногда передавать производные имена существительные, образованные с помощью суффикса –Ӣ, простыми именами существительными, в других случаях – производными именами существительными. В отдельных случаях переводчик считает уместным передать значение таджикского производного существительного поясняющими словесными единицами.

Ключевые слова: «Маснави маънави» Джалолуддина Руми, Р.А. Никольсон, многозначные слова, простые имена существительные, методы перевода, мастерство переводчика, адекватность перевода

The article analyzes methods of translating into English Tajik polysemous derivatives of nouns formed with the suffix -Ӣ in “Mathnawii ma`navi” by Jaloluddin Balkhi. It is noted that

R.A. Nicholson, in the process of translating of “Mathnawi ma’navi” by Jaloluddin Balkhi, shows amazing skill and, to ensure greater adequacy of the translation, selects different structural equivalents of English words. The laws of translation force R.A. Nicholson sometimes conveys derived nouns formed with the suffix *-ī* by simple nouns, in other cases - by derived nouns. In some cases, the translator considers it appropriate to convey the meaning of a Tajik derivative noun with explanatory verbal units.

Key-words: “Mathnawii ma’navi” by Jaloluddin Rumi, R.A. Nicholson, polysemantic words, simple nouns, methods of translation, skill of the translator, adequacy of the translation

Дар байни пасвандҳои исмсози тоҷикӣ *-ī* дар қатори унсурҳои калимасози сермаҳсул қарор дошта, ба воситаи он аз исм ва ҳиссаҳои дигари нутқ мисли сифат, зарф ва м. инҳо гурӯҳи калони исми маънӣ сохта мешавад [2, ҷ.1, с. 115-116]. Ба чунин хусусият молик шудани он ҳанӯз дар осори забони порсии миёна мушоҳида шуда, дар он замон пасванди номбурда шакли *-ih*-ро дошт [5, с.66-67, 69]. Дар даврони асримиёнагӣ низ пасванди номбурда ба сифати яке аз унсурҳои фаъоли калимасоз нақши калон бозид, дар тақомули таркиби луғавии забон ҳиссаи сазовор гузоштааст. Далели ин даъво дучор омадани дастаи калони унсурҳои луғавии бо пасванди *-ī* сохташудае аст, ки аз ҷониби муаллифи «Маснавии маънавӣ» мавриди истифода қарор гирифтааст. Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ «дар асари мавриди таҳлил муштақоти аҷиби нотакрор, қорбасти ғайриодии онҳо, истифодаи як вожа дар маънову вазифаи аносири луғавии дигар, луғоти бостонии умри беш аз духазорсола дошта ва монанди инҳоро дучор мегардад, ки ағлабашон бори нахуст дар маснавии мазкур қорбаст шудаанд» [10, с. 143].

Чунин ҳукмро метавон дар хусуси вожаҳои бо пасванди *-ī* ташаккулёфта низ қард. Имкони беҳудуд доштани пасванди мазкурро аз он ҳам дарк кардан мумкин аст, ки ин гуна калимаҳоро мутарҷимон ба забонҳои дигар бо унсурҳои луғавии гуногунсохт тарҷума кардаанд. Ин ҷо мо чун мушт-намунаи хирвор усулҳои тарҷума шудани чанде аз исмҳои бо пасванди *-ī* бунёдёфтаи «Маснавии маънавӣ»-ро ба забони англисӣ таҳлил карданӣ ҳастем. Барои анҷом додани чунин таҳқиқ мо маводро аз «Шарҳи ҷомеи «Маснавии маънавӣ»-и муҳаққиқи эронӣ Карими Замонӣ [3] гирд оварда, онро бо тарҷумаи англисияш, ки аз тарафи Р.А. Николсон [6] сурат гирифтааст, муқоиса намудем.³

Маводи гирдомада нишон дод, ки дар маснавии мазкур ин пасванд асосан ба калимаҳои аслии тоҷикӣ мансуб ба исму сифату зарф васл шуда, дар мавридҳои кам ҳамроҳгардии онҳо бо бархе калимаҳои иқтибосии арабӣ низ мушоҳида мешавад. Мо дар ин мақола танҳо хусусиятҳои баҳамоии пасванди *-ī*-ро бо вожаҳои мансуб ба исми тоҷикӣ таҳлил менамоем.

Мавриди таҳқиқ қарор додани вожаҳои бо ин пасванд сохташуда ва муқоисаи англисии нишон дод, мутарҷим аз роҳҳои мухталифи баргардони матн истифода кардааст.

Чунин воҳидҳои луғавӣ дар аксар маврид дар «Маснавии маънавӣ» хусусияти сермаъноӣ дошта, як қисмашон дорои ду маъно ҳастанд ва ҳар ду маъно бо вожаи сода тарҷума шудаанд. Масалан, калимаи *нишонӣ*, ки ҳоло маъноӣ “номи кӯча ва шумораи бино ё хонаи иқомати шахсе чун аломати пайдо кардани он ё фиристодани мактуб *ва ғ.*, адрес»-ро дорад [8, ҷ. 1, с. 922], дар маснавии номбурда дар ифодаи ду маъноӣ зерин [1, ҷ. 9, с. 89-90] ба қор рафтааст:

³Минбаъд ҳамаи мисолҳо аз шарҳи Карими Замонӣ, ки тавсифи китобшиносии он дар пайнавишт таҳти рақами 3 омадааст, оварда мешавад. Рақами якум ба асар, дуҷумъ ба ҷилди шарҳ ва сеҷумъ ба шумораи байт ишора мекунад. Мисолҳои англисӣ аз тарҷумаи Р.Николсон оварда шудаанд, ки дафтар ва абёти он бо ҷопи Карими Замонӣ мутобиқати пура дорад.

а) аломат; ёдгор:

Гуфт Чухӣ бо падар: “Эй арҷманд,

В-аллаҳ инро хонаи мо мебаранд.»

Гуфт Чухиро падар: «Аблаҳ машав.»

Гуфт: «Эй бобо, нишониҳо шунав.» [3, ҷ. 2, б. 3124-25]

Мутарчим «нишониҳо»-ро ба чунин маъно ба англисӣ бо шумораи чамъи исми *marks* «нишонаҳо» баргардонид, дар кавсайн *of identity*-ро овардааст, ки маънои «шаҳодат медиҳанд»-ро дорад:

Júhí said to his father, “O worthy (sir), by God they are taking this (corpse) to our house.” The father said to Júhí, “Don’t be a fool!” “O papa,” said he, “hear the *marks* (of identity).”

б) Мавлавӣ вожаи мазкурро ба маънои “тӯҳфае чун ангуштар ва чуз он аз чониби домод хангоми тӯйи арӯсӣ ба арӯс додашаванда” низ истифода намудааст:

Чун ба қид тазвиҷи духтар ғашт фош,

Даст паймону нишониёву қумош. [3, ҷ. 6, б. 268]

Дар забони англисӣ як муродифи вожаи нишонӣ – *token* вучуд дорад [4, с. 847]. Мутарчим «нишонӣ»-ро, ки дар байти боло дар шумораи танҳо ба кор рафтааст, ба англисӣ бо шакли чамъи *tokens* тарҷума кардааст:

When it became known that the girl was going to be married in earnest, (as was proved by) the handpromise, the *tokens*, and the wedding-outfit,

Ҳангоми тарҷумаи калима аз як забон ба дигар бояд ҳамонеро интихоб кард, ки матлабро равшан, нишонрас ифода намояд, вале, мутаассифона, баъзан бархе аҳли қалам табиати ҳар забонро ба назар нагирифта кӯшиш мекунанд, ки калимаи содаи як забонро бо сода, сохтаро бо сохта тарҷума намоянд, ки он зидди қонуниятҳои инкишофи ҳар забон аст. Чунин “икдом”-ро академик М. Шукуров як сабаби асосии пайдо шудани унсурҳои луғавии дурушту нодуруст ҳисоб намуда навишта буд: “Қиёс – аналогия қонуни асосии забон дар калимасозиву иборабандӣ, дар муайян кардани созмони синтаксисии ифодаи фикр ва меъёрҳои ҳусни сухан мебошад. Гирд овардани намунаю қолибҳои гуногуни забони халқ, намунаю қолибҳое, ки устодони сухан ба вучуд овардаанд ё маъқул донистаанд, бодикқат омӯхтани он намунаю қолибҳо ба ҳар қаламкаш зарур аст. Ин омӯзиш моро аз худсарӣ ва саҳву хато ниғаҳдорӣ мекунад, дар маданияти сухан инкишоф додани таҷрибаи чандин насл ва муҳимтарин анъанаҳоро таъмин менамояд.

Ҳар дафъа, ки дар ифодаи мафҳумҳои нав аз захираи забон намуна наҷуста, бошитоб чизе аз пеши худ сохтаем, шаклҳои бенамуд ва ношиносу нофорам ба миён омадаанд” [11, с. 165-166].

Маҳз ҳамин табиати забонҳои тоҷикиву англисиро ба назар гирифтани мутарчимии “Маснавии маънавий” сабаб шудааст, ки як маънои вожаи сохтаи тоҷикиро бо ҳамин гуна калимаи англисӣ, вале маънои дигарро бо ду ё зиёда воҳиди луғавии содаи ҳаммаъно ифода намояд. Чунин усули тарҷумаи калимаро дар мисоли вожаи сохтаи *харӣ* мушоҳида кардан мумкин аст. Дар “Фарҳанги забони тоҷикӣ” ин калима дучор нашуд, дар “Фарҳанги тафсирии забони тоҷикӣ” он ишора шуда, ба вожаи *харигарӣ*, ки маънои маҷозии “аблаҳӣ, ҳамоқат, нодонӣ, нофаҳмӣ”-ро ифода кардааст [8, ҷ. 2, с. 426], ҳавола гардидааст. Ин унсури луғавӣ дар “Маснавии маънавий” ба ду маънои мазкур ба кор рафтааст [1, ҷ. 4, с. 262-263]:

а) аҳмак:

Не зи ғафлат буд мондан, не харӣ,

Балки буд аз изтирору бехарӣ. [3, ҷ. 3, б. 609]

Дар варианти англисӣ калимаи *asininity* ба маънои «нодону яқрав» истифода шудааст, ки он бо роҳи ба ҳам омадани *asinin* ва пасванди исми маънисозии *-ity* ташаққул ёфтааст:

Their remaining (there) was not from heedlessness or *asininity*; nay, it was from necessity and want of an ass.

б) ҳайвонӣ:

*Чавҳаре дорӣ зи инсон ё харӣ,
Ин аразҳо, ки фано шуд, чун барӣ. [3, ҷ. 2, б. 945]*

Дар англисӣ чунин маъно бо ёрии исмҳои содаи муродифии *asinine* ва *bestial* ифода гардидааст [4, с.67, 95]:

You have a substance (essence) human or *asinine* (*bestial*): (bring that to God): how can you bring (to Him) these accidents (of word or deed) which have passed away?

Мутарҷим вақти тарҷумаи баъзеи чунин унсурҳои луғавии сермаъно кӯшидааст, ки усулҳои беҳтар ва дархури матлабро чувствую намояд ва ба ин восита имкониятҳои фаровони ифода доштани забонро нишон диҳад. Масалан, ду маънои аввали калимаи ҷаҳормаънои *нестӣ*, ки дар “Маснавии маънавӣ” ба қор рафтааст [1, ҷ. 9, с. 196-197], ба англисӣ бо роҳи ба феъли асосӣ ҳамроҳ қарда шудани пешванди шакли инкорисози *not* ва ду маънои дигараш бо феъли дар таркибаш пешванди калимасози *self-* дошта ифода шудааст. Чунончи, яке аз маъноҳои *нестӣ* “адам, фано” мебошад:

*Оинай ҳастӣ чӣ бошад, нестӣ,
Нестӣ бар гар ту аблаҳ нестӣ.
Ҳастӣ андар нестӣ битвон намуд,
Молдорон бар фақир оранд ҷуд. [3, ҷ. 1, б. 3201-02]*

Дар бораи сохташавии калимаи *нестӣ* бояд гуфт, ки он бо роҳи васлгардии пасванди *-ī* ба вожаи *нест* пайдо шуда, *нест* худ сарчашмаашро аз *naiy + asti* гирифтааст [9, ҷ. 4, с. 2830-2831].

Маънои мазкур ба англисӣ бо феъли *not-being* тарҷума гардидааст:

What is the mirror of Being? Not-being. Bring *not-being* (as your gift), if you are not a fool. Being can be seen (only) in *not-being*: the rich bestow (exhibit) generosity on the poor.

Маънои дуюми ин феъл «ҳақиқати ботинӣ ва дарунӣ аст, ки дар сурати зоҳир ва дунёи хориҷӣ мавҷуд нест»:

*Андарунӣ к-андарунҳо маст аз ўст,
Нестӣ, к-ин ҳастҳомон ҳаст аз ўст. [3, ҷ. 1, б. 2080]*

Ин маъноро тарҷумон ба англисӣ бо усули ба исми *existence*, ки маънои «ҳастӣ»-ро дошта, сарчашмааш феъли *to exist* “мавҷуд будан” ҳисоб меёбад ва дар натиҷаи ба он васл гардидани пасванди *-ence* ба вучуд омада, баъдан ба он пешванди атоқунандаи маънои манфии *non-* [4, с. 551] илҳоқ гардидааст, баён қардааст:

(Theirs is) the heart by which (all) hearts are made drunken, (theirs is) the *nonexistence* whereby these existences of ours are made existent.

Маънои сеюми калимаи мавриди таҳлил «адами ихтиёрӣ» аст:

*Нафсро з-он нестӣ во мекашӣ,
З-он ки бефармон шуд андар беҳушӣ. [3, ҷ. 6, б. 228]*

Чунин маъноро низ тарҷумон бо роҳи ба калимаи *being*, ки яке аз маъноҳояш «ҳастӣ» аст [4, с. 92], васлнамоии пешванди инкории *not-* ифода қардааст. Ба туфайли иловагардии пешванди номбурда калима ба маънои «нестӣ» соҳиб шудааст:

Thou (O God) drawest the soul back from that state of *not-being* because it entered into unconsciousness without Thy command.

Мавлавӣ калимаи мазкурро боз ба як маънои дигар – “костӣ, забунӣ, афтодагӣ” ба қор бурдааст:

Зан даромад аз тариқи нестӣ,

Гуфт: «Ман хоки шумоям, не самӣ» (бону, хонум-М.Ш.) [3, ҷ. 1, б. 2396]

Мутарчим ба англисии байт барои ифодаи чунин маъно ба калимаҳои *naughting* ва *abasement* пешванди калимасози *self-* [4, с.724]-ро ҳамроҳ намудааст ва дар натиҷа ин унсурҳои луғавӣ маъноӣ «обрӯрезӣ, таҳқиркунӣ, залилӣ»-ро соҳиб шудааст:

The wife approached by the way of *self-naughting* (*self-abasement*). “I am thy dust,” said she, “not (worthy to be) thy ladywife.

Таҳлили исмиҳои сермаъноӣ «Маснавии маънавӣ» ва муқоисаи тарҷумаи англисияшон нишон дод, ки мутарчим аз се роҳи ифодаи ин гуна маъноҳо низ баҳрабардорӣ кардааст, яъне як маъно бо исми сода, дуҷумӣ бо исми сохта ва сеҷумӣ бо ҷонишин тарҷума шудааст. Чунин ҳолат аз он гувоҳӣ медиҳад, ки мутарчим маснавӣ аз нозуқиҳои кори тарҷумонӣ огоҳии хуб дошта, бо чунин амалаш таъкид кардан хостааст, ки тарҷумаи ҳарф ба ҳарфи калима на нишони тарҷумонӣ, балки тақдиркорӣ аст. Чунин усули тарҷумаро дар мисоли калимаи *ҳастӣ* метавон нишон дод. Дар ду фарҳангномаи забони тоҷикӣ танҳо як маъноӣ *ҳастӣ*- «зиндагӣ, зиндагонӣ, мавҷудият, вучуд» тарҷума шудааст [7, ҷ. 2, с. 737; 8, ҷ. 2, с. 499], аммо маълум мешавад, ки дар «Маснавии маънавӣ» ин вожа дорои панҷ маъно будааст [1, ҷ. 9, с. 284-285].

Яке аз маъноҳои ин калима «вучуд, ҳаёт, зиндагонӣ» ба шумор меравад:

Андар эшон тофта ҳастии ту,

Аз нифоқу зулму бадмастии ту. [3, ҷ. 1, б. 1320]

Мутарчим ба чунин маъно ин унсурҳои луғавиро бо ҷонишини таъинии англисии **all** «ҳама» ифода кардааст. Гумон меравад, ки *ӯ* ҳамин тарзи тарҷумаро ба мақсад мувофиқ шуморидааст: In them shone forth *all* that you are in your hypocrisy and iniquity and insolence.

Ин тарзи баргардони унсурҳои луғавӣ ба назари мо низ дуруст мебошад, зеро тарҷумаи ҳарф ба ҳарфи калима метавонад мутарчимро ба кӯчаи сарбаста барад. Хилофи қоидаи кори тарҷумонӣ будани ин гуна амалро академик М. Шакурӣ дар мисоли бемаврид сохтани вожаҳои бо пасванди *-ӣ* сохташуда чунин нишон додааст: «Дар бисёр мавридҳои дигар ҳам як сабаби бисёр истифода шудани *-ӣ*-ҳои зиёдатӣ ва нодаркор ҳамин бедикқатӣ ва тарҷумаи ҳарф ба ҳарф мебошад. Боз ҳам айбдори асосӣ тарҷумонҳо ва тақдиркорони онҳоанд. Аксари тарҷумонҳо кӯшиш мекунанд, ки ҳамаи сифатҳои русиро ба тоҷикӣ ҳам бо сифатҳои ифода намоянд. Онҳо агар дар матни русӣ ибораҳои *школьная жизнь, драматический театр, атомное ядро* ва амсоли инро бинанд, албатта, ҳаёти мактабӣ, театри драмавӣ ва ядрои атомӣ тарҷума мекунанд. Ва ҳол он ки дар забони тоҷикӣ агар нисбатро ифода кардан лозим бошад, чунонки зикраш гузашт, *чӯзӣ* дувуми иборати изофириро на ба шакли сифат, балки ба шакли исми ифода кардан бсхтар ва дурусттар аст. Пас, *ҳаёти мактаб* ва *ядрои атом* гуфтан лозим меояд» [11, с. 171].

Мавлавӣ ин калимаро ба маъноӣ «вучуди хоричӣ, вучуди хоричии маҳсус ва малмус» низ ба кор бурдааст:

Боз ҳастии ҷаҳони ҳиссу ранг,

Тангтар омад, ки зиндонест танг. [3, ҷ. 1, б. 3097]

Тибқи қайди мутарчим, муодили англисии ин калима исми *existence* аст, ки маъноӣ «ҳастӣ, вучуд, зиндагӣ, зист, ҳаёт, мавҷудият»-ро дорад:

Again, the *existence* of the world of sense and colour is narrower (than this), for 'tis a narrow prison.

Чунонки ишора гардид, ҳангоми тарҷума зарурат пеш меояд, ки вожаи сохта бо ҳамин гуна унсурҳои луғавии забони дигар баргардон карда шавад. Масалан, дар «Маснавии маънавӣ» вожаи *ҳастӣ*, ки сохта буда, аз ду *чӯзӣ*: *ҳаст* ва пасванди *-ӣ* ташаккул ёфтааст,

хангоми ба маънои «мол, дорой, сарват, ғано» ба кор рафтаниш бо калимаи сохтаи англисии (*self-*) *existence* ифода карда шудааст:

*З-он ки ҳастӣ сахт мастӣ оварад,
Ақл аз сар, шарм аз дил мебарад. [3, ҷ. 5, б. 1920]*

Because (*self-*) *existence* produces grievous intoxication: it removes intelligence from the head and reverence from the heart.

Чунин хусусияти тарҷумагардии унсурҳои луғавиро метавон хангоми ба маънои “худбинӣ, уҷб, худхоҳӣ, аноният, такаббур ва худнамоӣ” истифода шудани вожаи *ҳастӣ* низ метавон дучор гардид. Мутарҷим дар ин гуна мавридҳо дар ифодаи маънои номбурда калимаи сохтаи англисии *self-conceit*ро ба кор бурдааст:

*Аз такаббур неву аз ҳастии хеш,
Баҳри он то раҳ диҳад ӯро ба неш. [3, ҷ. 1, б. 1211]*

Not from pride and *self-conceit*, (but) in order that he might give them access to him.

Қиёси усули ифодаи маъно дар забонҳои мавриди таҳлил нишон дод, ки баъзан вақти тарҷума имкони бо вожаҳои гуногунсохт ифода кардани ин ё он маъно ба англисӣ душвор будааст. Ин аст, ки дар ин ҳангом мутарҷим ба кор бурдани воҳидҳои тавзеҳдиҳандро зарур шуморидааст. Масалан, дар байти зерини маснавӣ *ҳастӣ* ба маънои «ҳақиқат, воқеият» истифода шудааст:

*Боз ҳастӣ тангтар буд аз хиёл,
З-он шавад рӯи қамарҳо чун ҳилол. [3, ҷ. 1, б. 2096]*

Барои ифодаи маънои зикршуда тарҷумон калимаи *existence*ро ба кор бурда, ба чунин, истифода кардани воҳиди тавзеҳии *the realm of actual*-ро бамаврид шуморидааст, ки маънои “алоқамандии ҳақиқат”-ро дорад:

(The realm of actual) *existence*, again, was (ever) narrower than (the realm of) phantasy: hence in it moons become like the moon that has waned.

ПАЙНАВИШТ:

1. Гавҳарин С. Фарҳанги луғот ва таъбироти «Маснавӣ»-и Ҷалолуддин Муҳаммад ибни Муҳаммад ибни Ҳусайни Балхӣ. – Ҷилди 4. -653с.; ҷилди 9. -421с. -Техрон: Заввор, 1381.
2. Грамматикаи забони адабии ҳозираи тоҷик. Ҷилди 1.Фонетика ва морфология. – Душанбе: Дониш, 1985. – 355 с.
3. Карими Замонӣ. Шарҳи ҷомеи «Маснави маънавӣ». Дафтари аввал, 1140 с.; дафтари дувум, 940 с.; дафтар савум, 1232 с.; дафтари чаҳорум, 1091 с.; дафтари панҷум, 1147 с.; дафтари шашум, 1262 с.; дафтари ҳафтум, 525 с. – Техрон: Интишороти «Иттилоот», 1385.
4. Мамадназаров А. Фарҳанги англисӣ-тоҷикӣ. – Душанбе: Эр-граф. 2011. – 1015 с.
5. Расторгуева В.С. Среднеперсидский язык/ Основы иранского языкознания. Среднеиранские языки/ В.С. Расторгуева, Е. К. Молчанова. – Москва: Наука, 1983. - С. 6-146.
6. Rumi Jalaluddin. Mathnawi. Edited and translated by Reynold A Nicholson. Electronic Resource.
7. Фарҳанги забони тоҷикӣ [Матн] Ҷилди 1. - 949 с.; ҷилди 2. - 951с. / Зери таҳрири М.Ш. Шукуров, В.А. Капранов, Р. Ҳошим, А. Маъсумӣ. – Москва: Советская энциклопедия, 1969.
8. Фарҳанги тафсирии забони тоҷикӣ [Матн] Ҷилди 1, 949с.; ҷилди 2. - 944 с. / Зери таҳрири С. Назарзода, А. Сангинов, С. Каримов, М. Ҳ. Султон. - Душанбе, 2008.
9. Ҳасандӯст М. Фарҳанги решашинохтии забони форсӣ. Ҷилди 4. – Техрон: Нашири осор. 1393. – 2955 с.
10. Ҳасанзода А. Асолати забон ва маҳорати баён.-Хучанд: Ношир, 2018. – 515 с.
11. Шукуров М. Ҳар сухан ҷоеву ҳар нукта мақоме дорад. –Душанбе: Дониш, 1985. – 366 с.

REFERENCES:

1. Gavharin C. *Words Dictionary and Translation of "Mathnawi" by Jaloluddin Muhammad ibn Muhammad ibn Husayn Balkhi.* –Volume 4. -653 pp.; volume 9. -421pp. -Tehran: Zavvor, 1381.
2. *Grammar of Literary Modern Tajik Language. Volume 1. Phonetics and Morphology.* – Dushanbe: Donish, 1985. -355 pp.
3. Karimi Zamoni. *Comment on "Mathnawii ma'navi". The first volume., 1140 pp.; the second volume, 940 pp; the third volume, 1232 pp.; the fourth volume, 1091 pp.; the fifth volume, 1147 pp.; the sixth volume, 1262 pp.; the seventh volume, 525 pp.* –Tehran: Publishing house «Ittiloot». 1385.
4. Mamadnazarov A. *English-Tajik Dictionary* –Dushanbe: Er-graph. 2011. -1015pp.
5. Rastorgueva V.S. *Middle Persian language / Basis of Iranian linguistics. Middle Iranian languages/ V.S. Rastorgueva, E. K. Molchanova.* –M.: Nauka, 1983. -PP. 6-146.
6. Rumi Jalaluddin. *Mathnawi.* Edited and translated by Reynold A Nicholson. *Electronic Resource.*
7. *Tajik Dictionary [Text] Volume 1, - 949pp.; volume 2, - 951pp. / Under the editorship of M.Sh. Shukurov, V.A.Kapranov, R.Hoshim, A.Ma'sumi.* –Soviet encyclopedia , 1969.
8. *Tajik Dictionary [Text] Volume 1, 949pp.; volume 2 -944 pp. / Under the editorship of S.Nazarzoda, A.Sanginov, S.Karimov, M.H.Sulton.* - Dushanbe, 2008.
9. Hasandust M. *Persian Root Dictionary. Volume 4.* –Tehran: Nashri osor. 1393. -2955 pp.
10. Hasanzoda A. *Originality of the Language and Mastery of the Language.*-Khujand: Noshir, 2018. -515 pp.
11. Shukurov M. *Every Word has a Place and Every Point has a Status.* – Dushanbe: Donish, 1985. - 366 pp.